

me nihil potestis facere. Et Paulus: *Quid habes quod non accepisti?* et 2 ad Corinth. 3: *Non sumus sufficientes,* etc. Non enim poterant clarius nostram impotentiam explicare. De qua late August., toto lib. de Prædest. Sanctor., et lib. 2 contra duas epist. Pelagian., cap. 8, et lib. 1 de Grat. Christi, cap. 29; Prosper et Fulgentius in locis vulgatis.

7. *Alia assertio, etiam de fide.* — Atque hinc etiam constat necessitatem hujus auxilii esse ad singulos actus, ita ut nec minimus actus fidei, si sit fidei Christianæ et sicut oportet, haberi possit ab homine sine hoc gratiæ adjutorio. Hæc etiam propositio æque certa est ac præcedentes, et de operibus pietatis generaliter definita est in Concilio Palestino et Milevitano, et tradita ab Augustino, epist. 107, et multa alia retuli libro præcedenti, cap. 15, quæ in hunc modum explicavi, et ita confirmant hanc veritatem. Quam etiam colligo in hunc modum ex definitione Concilii Tridentini; statuit enim non posse hominem credere sicut oportet, sine Spiritus Sancti gratia; ergo nullum actum fidei potest homo facere sicut oportet, sine gratia. Nam qui vel unum actum veræ fidei elicit, jam credit, sicut oportet; imo ibi implicite credit omnia, quia ratio credendi universalis est; propter hoc e contrario, qui vel in una parte fidei non credit, nihil vera fide credit. Accedit quod eadem difficultas essentialis, ut sic dicam, est in quolibet actu fidei, et ideo si unus posset fieri viribus naturæ, quilibet fieri posset. Denique eodem modo ibi dicitur neminem posse diligere sicut oportet; unde recte colligitur neque unum actum dilectionis, sicut oportet, posse facere hominem sine gratia, alias sine gratia posset salvari, quia, per unum actum fidei et dilectionis sicut oportet, potest homo salvari.

8. *Affertur jam ratio prioris assertionis principalis.* — Hinc ergo sumenda est ratio principalis assertionis, scilicet, auxilium hoc requiri ex intrinseca natura talis actus, quæ superat naturalem potestatem intellectus humani ad aliquid efficiendum. Unde fit hanc necessitatem non esse ex accidenti (ut sic dicam) vel ex intrinseco impedimento, sed per se, et ex natura rei. Declaratur incipiendo ab hoc ultimo, quia hæc gratia non solum est necessaria ad credendum in statu naturæ lapsæ, sed etiam in statu naturæ integræ; imo non solum in natura humana, sed etiam in Angelica; ergo signum est hanc necessitatem provenire per se et ab intrinseco ex natura talis

actus. Idem colligitur, ex eo quod paulo antea dicebam, hanc necessitatem esse ad singulos actus; ergo signum est esse per se, et non ex accidenti: nam ea quæ sunt per accidens variantur, et interdum deficiunt, ut supra dicebamus de actibus ordinis naturalis. Præterea est ratio a priori, quia actus fidei fundatur per se in sola auctoritate divina obscure revelante, et ad illam reducit omnia principia credendi, tanquam ad rationem formalem, propter quam firmissime et tanquam omnino infallibile creditur quidquid hac fide tenetur; hic autem modus credendi superat naturales vires intellectus, quia proprio lumini commensurantur: ergo per se et ex propria ratione talis actus fieri non potest sine viribus gratiæ. Qualis autem sit supernaturalitas illius actus, infra dicam. Denique est optima ratio a posteriori, quia per fidem impetramus alia dona gratiæ, juxta illud Jacob. 1: *Postulet in fide nihil hæsitans,* et docet Aug. epist. 103; ergo oportet ut ipsa sit donum gratiæ, nam per dona naturæ non meremur gratiam, ut Concilium Arausicanum definit, et infra trademus. Alias initium salutis esset ex nobis, quod est damnatum, ut dicemus. Similiter per fidem resistimus tentationibus, juxta illud Petri: *Cui resistite fortes in fide;* ergo pertinet ad illam gratiam, per quam nobis datur tentationum victoria. Tandem fides est fundamentum justitiæ, Rom 3, et ad Heb. 11, et exponit Trident., sess. 6, cap. 8: ergo oportet ut sit ejusdem ordinis cum ipsa justitia, ac subinde supernaturalis et ex gratia.

CAPUT III.

UTRUM AD INITIUM FIDEI SIT NECESSARIA GRATIA?

1. *Initium fidei quid et quotuplex.* — Consulto auctorem in tractatu de Fide, disp. 6, sect. 6. — In superiori capite, Pelagianorum errorem refutavimus; hic contra Semipelagianos breviter agendum est. Et ne de voce initii fidei sit ambiguitas, advertendum est illa voce significari posse quidquid post revelationem fidei, et ultra illam ex necessitate antecedit in intellectu aut voluntate, antequam intellectus proprium assensum fidei eliciat. Hoc autem sic prævium ad assensum fidei duplex cogitari potest, scilicet, voluntas credendi, et interna vocatio et excitatio ad volendum credere, hæc enim duo per se necessaria sunt. Nam quia fidei propositio seu revelatio, cum non sit evidens, intellectui necessitatem non infert, nec

illum omnino determinat, necesse est ut antecedit voluntas illum determinans, ut ostendit D. Thom. 2. 2, quæst. 1, art. 4, quia *fides* (ut dixit Clemens Alex., lib. 5 Stromat., in princ.) *est animæ rationalis libero arbitrio utentis assensio;* cum ergo intellectus liber non sit, seipsum determinare libere non potest: ergo a libera voluntate determinandus est. Ante voluntatem autem necesse est ut præcedat sufficiens inductio et præparatio. Præter hæc vero si quid aliud interdum antecedit, erit per accidens; utrumque autem illorum potest initium vocari. Nam Concil. Arausican., cap. 5, voluntatem credendi vocat initium fidei. Juxta doctrinam autem Concilii Trident., sess. 6, c. 5, vocatio ad fidem, quæ per internam prævenientem gratiam in nobis fit ante voluntatem credendi, dici etiam potest initium fidei. Nam licet Concilium ibi non loquatur specialiter de initio fidei, sed de exordio justificationis, nihilominus cum fides sit justificationis fundamentum, clarum est similem vocationem ad fidem esse etiam fidei exordium. Et ita illud describit idem Concilium statim c. 6 dicens: *Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia et adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum.* Est ergo duplex fidei initium, quorum prius vocare possumus proximum, et aliud remotum; vel cum fides partim sit in intellectu, partim in voluntate, unum est principium fidei prout in intellectu consummatur, aliud est initium fidei prout in voluntate inchoatur, et de utroque breviter dicendum est.

2. *Assertio prima de fide.* — *Credulitatis affectus quid in citato Concilio.* — *Quid item initium fidei.* — *Quid etiam augmentum fidei.* — Dico ergo primo: post auditam fidem Evangelii, vel revelationem acceptam, neminem habere posse absolutam voluntatem credendi sicut oportet, seu modo Christiano, nisi per gratiam Dei excitantem et adjuvantem. Assertio, absolute et in terminis sumpta, est de fide, nam definita est a Conc. Araus., can. 5: *Si quis sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsumque credulitatis affectum,* etc. In quibus verbis obscurum est quid per augmentum, quidve per initium fidei intelligat; quid autem sit affectus credulitatis non est obscurum, sed clarum. Affectus enim credendi plane idem est quod voluntas credendi; illa enim vox, *affectus*, non significat quæcumque inchoatam aut simplicem complacentiam ad res fidei, sed efficacem affectum, quo (ut statim ibi adjungit) *in eum credimus qui justificat impium,*

et ad regenerationem baptismatis pervenimus. Hoc autem non fit nisi per efficacem voluntatem, ut constat; de hac ergo definit esse per inspirationem Spiritus Sancti *corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem.* Per initium autem fidei fortasse intellexit Concilium hanc eandem voluntatem, nam cum dicit, *initium fidei, ipsumque credulitatis affectum,* hæc posterior pars non videtur addere tertium membrum, sed explicationem proxime præcedentis; unde in t. 2 Conciliorum, ommissa conjunctione *que,* sic legitur: *Initium fidei ipsum credulitatis affectum,* subintelligendo particulam, *id est,* vel aliam similem, quam nonnulli codices habent hoc modo, *initium fidei, hoc est ipsum credulitatis affectum.* Et hunc verborum illorum sensum in principio capitis supposuimus. Quo posito, per augmentum fidei sufficienter intelligimus ipsam fidem, prout est in intellectu; tum ne illa videatur in illa definitione omissa, cum de illa præcipue probationes ibidem afferantur; tum etiam quia opponit augmentum fidei ejus initio, quod in voluntate credendi consistit, et quasi augetur, vel potius completur, quando in intellectu motione sua efficit assensum. Et hac declaratione, tanquam faciliori, et probabiliori, utemur.

3. *Expositio alia prædictorum.* — Potest tamen alia expositio illorum verborum considerari, ut per augmentum fidei intelligatur quod in rigore verba sonant, aliquod comparatæ jam fidei incrementum, et per initium fidei ipsummet actum credendi, prout primum in nobis fit et esse incipit, ac denique per affectum credendi, ipsam voluntatem credendi. Et sic quoad doctrinam quam intendimus nulla est diversitas, sed additio, quia sic expresse definitur, etiam augmentum fidei esse ex Spiritus Sancti inspiratione, quod verissimum est. Et expositio videtur non parum consentanea Augustino, libr. de Prædestinatione Sanctorum, cap. 2. Aliter etiam possent illa duo distinguere, initium fidei et affectus credendi, ut per initium intelligatur vocatio ad fidem, ad quam sequitur voluntas credendi, quæ causa est actus fidei, qui per augmentum fidei significatur juxta primam expositionem. Et hoc modo confirmat ille canon non solum præsentem assertionem, sed etiam sequentem, et aliam, quam capite præcedenti stabilivimus. Et omnibus modis canon ille intentam a nobis veritatem comprobatur. Quam Concilium probat tribus Scripturæ locis. Primus est generalis ad Philip. 1: *Qui cepit in vobis bonum opus, ipse*

perficiet. Alia vero sunt specialia de fide, scilicet, eodem Philip. 1: *Vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis*, etc. Et ad Ephes. 2: *Gratia salvati estis per fidem, donum enim Dei est*. Quæ testimonia, quia de fide simpliciter loquuntur, et fides est voluntaria ac libera, tacite explicantur a Concilio, ut non solum de actu intellectus, sed etiam de voluntate credendi intelligantur, estque expositio conformis Augustino, libr. de Prædest. Sanctor., cap. 2 et 7.

4. *Ratio ejusdem Concilii subobscura exponitur.* — Addit denique Concilium, in fine canonis, rationem subobscuram ab inconvenienti sumptam, dicens: *Qui enim fidem qua in Deum credimus, dicunt esse naturalem, omnes eos qui ab Ecclesia Christi alieni sunt, quodammodo fideles esse definiunt?* Non est enim facile deducere hoc inconveniens ex Semipelagianorum sententia. Cur enim idololatræ erunt aliquo modo fideles, etiamsi fides in nobis esset ex viribus naturæ, quia de facto non est in illis, etiamsi, juxta illum errorem, vires habeant quibus possent credere, si eis prædicaretur Evangelium. Sed videtur illatio intelligenda de his qui extra Ecclesiam in Deum aliquo modo credunt, ut sunt hæretici, Judæi et Pagani; illi enim aliquam naturalem seu acquisitam fidem habent, et ideo si nostra etiam fides naturalis esset, quodammodo illi fideles vel Christiani essent. Quæ ratio tanquam ex abundantia addita est a Concilio tanquam conjectura, et manuctio quadam, ad significandum fidem Christianorum altioris rationis esse ab omni fide, qua extra Ecclesiam nonnulli credunt in Deum, ac subinde, licet hæc sit voluntaria voluntate naturali, nihilominus voluntatem credendi modo Christiano opus esse divinæ gratiæ.

5. *Refertur interpretamentum quorundam allati canonis.* — Non defuerunt autem qui hanc definitionem de fide viva interpretati fuerint, ita ut non quilibet affectus credendi, sed ille quo aliquis vult credere in Deum super omnia dilectum, ex gratia esse definiatur. Posentque juvari illis verbis: *Corrigentis voluntatem ab infidelitate ad fidem, et ab impietate ad pietatem*, id est, ad sanetitatem. Item inducere possunt verbum illud: *Qui enim fidem qua in Deum credimus, naturalem esse definiunt*. Nam fides qua in Deum credimus est fides viva, seu formata, juxta vulgarem expositionem D. Thomæ; ergo de illa sola loquitur Concilium. Quam quidem sententiam typis mandatam non invenio: audivi autem virum

satis doctum et gravem, illam publice in quadam Academia docuisse, consequenterque dixisse voluntatem credendi, quæ charitatem præcedit, posse sine viribus gratiæ per liberum arbitrium haberi. Quæ sententia valde mihi displicet, quia censeo in hoc canone esse damnatam, et ideo breviter ostendam expositionem illam omnino falsam, et contra verba et mentem Concilii esse.

6. *Rejicitur primo et secundo.* — Primo, quia per illud decretum intendit Concilium damnare errorem Semipelagianorum, qui dixerunt, licet perfecta fides sit ex gratia, initium fidei esse ex nobis, maxime voluntatem credendi, ut constat ex Aug., libr. de Prædest. Sanctor., cap. 2 et sequentibus, et Prospero, et Hilario in epistola ad ipsum; ergo Concilium non loquitur de voluntate charitatis, seu contritionis, sed de illa voluntate, de qua, seu circa quam Semipelagiani errabant. Secundo, idem probatur ex verbis Concilii, quia charitas, quæ informat fidem et facit illam esse vivam, non potest dici initium fidei, sed potius ejus perfectio: neque amor charitatis, quo fides vivit, est affectus ipse credendi, sed est amor Dei super omnia, qui longe diversus affectus est. Unde hic etiam amor seu affectus diligendi Deum non mutat hominem ab infidelitate ad fidem, potest enim fieri hæc mutatio sine infusione charitatis, fit autem per affectum credendi; ergo sermo est de isto affectu, quatenus præcise ad fidem terminatur, per quem transfertur homo ab impietate ad pietatem, id est, a falso cultu ad verum cultum veri Dei, hoc enim proprie illa verba significant.

7. *Rejicitur tertio.* — Tertio, hoc evidenter convincunt verba ejusdem Concilii, in canon. 7 dicentis: *Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare ut expedit, aut eligere, sive salutari, id est, Evangelicæ prædicationi consentire posse confirmat absque illuminatione et inspiratione Spiritus Sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo, et credendo veritati, hæretico fallitur spiritu, non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis: Sine me nihil potestis facere. Et illud Apostoli: Non quod idonei sumus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*. Ubi pondero verbum: *Consentire prædicationi*; nam consentire actus voluntatis est, quem statim ab actu credendi distinguit Concilium, dicens: *Dat suavitatem in consentiendo et credendo*; ille autem consensus non est nisi voluntas credendi, quæ antecedit charitatem, et

sine illa esse potest: infidelis enim consentiendo prædicationi, convertitur ad fidem, etiamsi nondum amet super omnia Deum, nec poenitentiam agat: ergo ad illum etiam consensum requirit gratiam Concilium. Præsertim quia etiam illa voluntas est quædam electio conferens multum ad vitam æternam, et ita etiam comprehenditur sub prioribus verbis ejusdem Concilii. Idemque sumitur ex can. 25 et aliis generalibus decretis. Et tandem confirmatur ab inconvenienti, quia alias fides secundum se non esset ex gratia, sed tantum ut viva per charitatem; consequens est omnino erroneum, quia etiam fides informis, ut tempore separatur a justificatione, est donum Dei, ut constat ex Conc. Trid., sess. 6 et 14, et ex omnibus dictis in præcedenti capite. Sequela vero patet, quia Concilium Arausicanum eodem modo requirit gratiam ad fidem et ad initium fidei; ergo vel in utroque loquitur tantum de fide viva, et sequitur inconveniens dictum, vel in utroque loquitur de fide secundum se, etiam ut antecedit justitiam, et sic concluditur quod intendimus.

8. *Quarto, contra idem interpretamentum arguitur pro assertione, ex Tridentino.* — *Arguitur quinto.* — Quarto, veritas ipsa et assertio posita confirmatur ex doctrina Concilii Trident., sess. 6, cap. 6, ubi describendo justificationem, inquit: *Moventur autem ad justitiam, dum divina gratia excitati et adjuti, libere moventur in Deum, credendo, etc.*, ubi aperte loquitur de fide, quæ antecedit cæteras dispositiones ad gratiam, etiam remotas et imperfectas, ut sunt timor, etc., et tamen dicit illam fidem, quatenus libera est, esse ex gratia excitante et adjuvante; est autem fides libera, ratione hujus voluntatis; ergo ad hanc voluntatem requirit gratiam excitantem et adjuvantem. Et juxta illam doctrinam intelligendus est canon 3, ubi ad fidem dicit esse necessariam illuminationem, inspirationem, et adjuvantem gratiam, nam sub fide comprehendit hanc voluntatem, quia loquitur de illa ut actus liber et humanus est. Quinto, hoc probant testimonia Scripturæ quibus eadem Concilia utuntur, ut vidimus, quibus addi potest illud Actor. 16: *Cujus Dominus aperuit cor, intendere iis quæ dicebantur a Paulo*. Et idem probant cætera jam adducta, quæ generaliter loquuntur de operibus pietatis: nam sub illis merito comprehenditur hæc voluntas, quia per se multum confert ad salutem et pietatem, et est actus maxime necessarius ad salutem. Unde si homo a se haberet illam volun-

tatem, multum haberet unde gloriari posset; imo initium salutis posset sibi tribuere, quia ab hoc actu illud magna ex parte incipit.

9. *Arguitur sexto ex Patribus.* — Sexto, propter hæc et similia, Augustinus, qui aliquando fuit in illa sententia in quadam expositione epist. ad Rom., proposit. 62, illam sub nomine erroris retractavit 1 Retractat., c. 23; et lib. de Prædest. Sanct., cap. 3, dicens se fuisse aliquando in illo errore. Et in illo libro late hoc persuadet, tum ex variis Scripturæ testimoniis, tum etiam argumentis desumptis ex orationibus, quibus aliis hanc voluntatem credendi petimus, et pro simili voluntate nobis vel aliis data gratias agimus, et, ut in ea perseveremus, postulamus; tum ex eo quia alias si initium fidei seu voluntas credendi esset ex nobis, per illam possemus mereri fidem, et per fidem cætera, et ita simpliciter initium salutis esset ex nobis, et vicissent Semipelagiani, et destrueretur ratio gratiæ, quia jam non gratis, sed ex meritis daretur. Quæ argumenta late prosequitur tum ibi, tum q. 2 ad Simplicianum, et lib. 2 contra duas epist. Pelag., c. 8 et seq.; Prosper, contra Collat., cap. 6, et in epist. citata, et ad excerpta Genuens., dub. 3, et lib. 1 de Vocat. gent., cap. 22, alias 7; Fulgent., de Incarn. et grat., cap. 18, et optime de fide ad Petrum cap. 32; et Petr. Diacon., lib. de Incarn. et grat., cap. 6, in fine.

10. *Ultimo, ex ratione.* — Tandem ratio theologica hujus assertionis eodem modo explicanda est quo id fecimus in præcedenti capite. Nam hæc necessitas non est accidentaria ex difficultatibus vel impedimentis extrinsecis, sed est per se, ut probant omnia adducta. Unde in omni statu intellectualis creaturæ, atque adeo in omnibus et singulis actibus volendi credere, talis necessitas invenitur, quod eodem modo probandum est; ergo provenit hæc necessitas ex supernaturalitate ipsiusmet actus. Hæc autem declarari potest ex ipso actu credendi intellectus, vel quatenus est effectus, vel quatenus est objectum hujus voluntatis. Nam voluntas per hunc affectum efficaciter movet intellectum, et captivat illum in obsequium fidei; illa autem motio intellectus supernaturalis est; ergo et voluntas non potest per solas vires naturæ efficaciter movere intellectum ad operandum supra naturam. Item honestas, quæ invenitur in ipso actu credendi, quam voluntas amat per illum actum suum, supernaturalis est: ergo et ipse affectus est supernaturalis; qualis autem hæc supernaturalis sit, in sequentibus explicabimus.